

ВИБОРИ ЯК СПОСІБ ЛЕГІТИМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Багінський А. В.,

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри соціології
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0001-5633-4614
andrei.baginsky@gmail.com*

Северинчик О.,

*старший викладач кафедри соціології
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0003-4980-6956*

Коломієць В.,

*студентка кафедри соціології
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0000-0003-2303-7837*

У статті розглядається феномен легітимності політичної влади, її ознаки та фактори, які можуть впливати на неї. Детально розглянуто процес виборів як елемент політичної діяльності, проаналізовано внесок виборів у демократичне врядування. Представлено приклади того, як працюють вибори, та який це має вплив на легітимацію влади у нестабільних суспільствах та роль міжнародних акторів у цьому процесі, йдеться про вибори як одну з найпоширеніших систем легітимації влади.

У сучасному світі багато країн зіштовхуються з різними формами політичної нестабільності, таких як масові протести, економічні кризи, війни та конфлікти, корупція та політичне насильство. У цих умовах вибори стають важливим засобом легітимації політичної влади, оскільки вони дозволяють громадянам обрати своїх представників і визначити напрямки розвитку країни.

Вибори також є механізмом зміни влади та розвитку демократії в країні. Крім того, вибори в умовах нестабільності можуть стати об'єктом маніпуляцій та зловживань з боку політичних сил, що може підірвати довіру громадян до виборчого процесу та легітимності політичної влади.

Вибори можуть розглядатися як боротьба ідеологій, як процес заміни елементів структури, а також як комунікаційний процес. Участь у виборах може позитивно вплинути на самооцінку та самоповагу виборців, а також задовольнити їх потребу відчуття причетності до політичної спільноти. Незалежно від результатів голосування, участь у виборах є проявом людського прагнення до особистої реалізації. Голосування є механізмом, який дозволяє народу делегувати свої повноваження народним обранцям, які керують країною в рамках своєї політичної програми.

Загалом вибори можуть бути ефективним способом легітимації політичної влади в умовах нестабільності, але тільки за умови, що вони відбуваються відповідно до принципів демократії та прозорості, та не піддаються маніпуляціям інтересів окремих політичних груп.

Ключові слова: демократія; державна влада; легітимність; вибори; легітимація; довіра громадян; нестабільність; правова держава.

Постановка проблеми. Проблема легітимності влади є наразі однією з найпоширеніших. Глобалізації, інтеграційні процеси, діджиталізації, а також бурхливий розвиток подій у останні роки суттєво змінив сприйняття влади суспільством та особистістю.

Для забезпечення верховенства права, суверенітету та законності у державі важливим фактором виступає легітимація влади, адже вона передбачає, що окремі суб'єкти влади та народ безпосередньо здійснюють владні функції для досягнення завдань і цілей держави. Демократія передбачає, що особистість має право впливати на процес прийняття державних рішень. Подальший шлях розвитку держави і суспільства демократичним шляхом неминує веде нас до проблеми взаєморозуміння між державною владою і суспільством, тобто до проблеми легітимації державної влади.

Вибори як політичний процес не лише символізують прояв народної думки, а й дають можливість людям брати участь у процесі управління країною. Вибори відіграють в суспільстві роль своєрідного регулятора, оскільки таким чином можна демократично змінювати владні структури.

Аналіз останніх досліджень. Серед останніх актуальних публікацій на тему статті можна виокремити наукові доробки Д. Ван Рейбука, С. Кнейп, В. Меркель, К. Шмелце, Е. Штолленверка, Е. Бермана, Т. Каплан та інших.

Метою статті є вивчення особливостей легітимації політичної влади насамперед шляхом виборів, що має нагальне теоритичне та практичне значення.

Виклад основного матеріалу. Легітимність уряду можна розуміти як ступінь згоди громадян на те, щоб ними керували (*Jaspers K., 1949*), тобто вони визнають право уряду керувати. При цьому варто розуміти, що легітимність уряду відрізняється від міжнародного визнання: той факт, що уряд визнають іноземні держави, не обов'язково означає, що він має законну владу в очах громадян. Це також відрізняється від легітимності держави – міри, до якої сама держава приймається громадянами – але легітимність держави та уряду часто дуже тісно пов'язані.

Німецький соціолог М.Вебер у своїй відомій праці «Три чисті типи легітимного панування» розглядає легітимність уряду як суспільно-політичне явище, виділяє й характеризує три типи легітимного панування: легальне, традиційне та харизматичне. Вебер розширив межі розуміння легітимності як законності до соціально-поведінкової детермінації сутності. Концепція «легітимності» Вебера також служить відправною точкою для сучасних авторів, яка допомагає розуміти функції та роль держави в національних суспільствах та пояснити складні взаємозв'язки трансформації держави (*Логорілий О., 1998: 157–173*).

Говорячи про зміст поняття «легітимність» можемо виділити такі ознаки:

- визнання конкретної державної влади суб'єктами внутрішнього політичного процесу та міжнародною спільнотою;
- здатність політичної системи викликати й підтримувати переконання людей у тому, що існуючі політичні інституції є саме тими, що найбільше відповідають цій системі;
- формулювання й визнання сукупності норм та цінностей, які створюють право одних на панування, на визначальний вплив, насильство, примус;
- визнання законності влади, її правомірності;
- виявлення готовності людей підкорятися їй і бути відповідальним перед нею (*Цокур Є., 2014: 335*).

Існують різні фактори, які можуть впливати на легітимність уряду. Найважливішим серед них є те, чи сприймають державу як таку громадяни. У сильних, усталених державах уряди можуть покладатися на давню легітимність державних установ, щоб виправдати свою владу. Щодо слабких держав, а також нестабільних, тут легітимність уряду залежить безпосередньо від взаємодії уряду з суспільством. І насамкінець у нестабільних, і в консолідованих державах уявлення про процедурну справедливість у тому, як працюють державні установи та як обираються їхні керівники, є одним із центральних джерел легітимності (*Lemke M., 2022*). Окрім цього, згода громадян на управління може також впливати з ефективності уряду (*Mcloughin C., 2015*). Громадяни, як правило, погоджуються з урядовою владою, якщо уряд діє в їхніх інтересах і державна влада дює про життєдіяльність громадян. Таким чином, на легітимність уряду впливають не лише справедливість і інклюзивність, але й його ефективність (*Scharpf W., 1996*). Зважаючи на все вищезазначене, можемо резюмувати, що легітимність політичної системи впливає з питання про те, як влада конституюється, виправдовується та виконується. У демократичних країнах політичне правління залежить від згоди і тому завжди потребує обґрунтування.

Важливим також є повернення до цінностей, що становлять ідентичність суспільства, та інтелектуальної орієнтації, що виникає в результаті. У представницьких демократіях, таких як-от Федеративна Республіка Німеччини, узаконена лише та державна влада, яка здійснюється парламентом, обраним громадянами, та урядом, який ним контролюється, у системі поділу влади. Народ як первинний носій державної влади здійснює акт легітимності, на якому ґрунтується вся державна діяльність, передусім шляхом участі у виборах. Участь, таким чином, функціонує як ключова категорія демократії, хоча її класифікують по-іншому з точки зору демократичної теорії. Перш за все, партисипаторні теорії демократії не бажають, щоб політична участь зводилася виключно до підтримки

політичної системи, вираженої через участь у виборах, а радше прагнуть максимізувати шанси участі в усіх сферах політичної спільноти (Berger P., Luckmann T., 1983).

Наступним поняттям, яке потребує визначення є легітимація. Якщо говорити простими словами, то це є соціальний процес, результатом якого є визнання народом легітимності (справедливості) влади.

Важливо зауважити, що легітимація – це не абстрактне поняття, вона є процесом формування окремих інститутів, інституалізації загалом. П. Бергер і Т. Лукман у книзі «Соціальне конструювання реальності. Трактат із соціології знання» (1983) визначають легітимацію як процес обґрунтування та виправдання інституційного порядку. Вони розглядають легітимацію як логічний, закономірний і необхідний етап процесу інституалізації, який детерміновано сукупністю психологічних, когнітивних, соціокультурних та історичних відносин й чинників. На твердження вчених, «легітимація виправдовує інституційний порядок, надаючи нормативний характер практичним імперативам» (Berger P., Luckmann T., 1983: 153–154).

Німецький філософ К. Ясперс визначив легітимацію як процес встановлення відносин довіри між тими хто панує та їхніми підлеглими на відміну від відносин підкорення, що базуються на страхах. Він переконаний, що для встановлення довірених відносин потрібна тверда опора, щось, що викликати у громадян повагу до влади. У своїй праці «Сенс та призначення історії» Ясперс зазначає, що «Легітимність – це як чарівник, який створює порядок через довіру; нелегітимність - це насильство, яке є всюди і виходить з недовіри та страху» (Jaspers K., 1949).

Інакше кажучи, легітимація влади є різновидом політичного процесу, спрямованого на утвердження влади, набуття нею суспільної підтримки. Водночас легітимація влади є органічною складовою політичного процесу загалом, оскільки влада здатна здійснювати ефективну політику лише завдяки широкій підтримці й схваленню громадян (Стрелков В., 2021).

«Політологічний енциклопедичний словник» дає таке визначення поняття «вибори»: встановлена законодавством державно-правова процедура, під час якої громадяни віддають свої голоси за партію чи кандидата, в результаті чого формується виборний (представницький) орган влади або обирається (займає свою посаду) певна посадова особа – президент, мер, суддя тощо (Шемшученко, Ю., & Бабкіна, В. (Ред.), 1997: 47).

Також можна додатково зазначити, що у виборчому процесі мають приймати участь два або більше кандидатів від декількох партій, чи декілька партій для того, щоб вибори були конкурентними і повноцінними, адже результатом волевиявлення громадян буде визначення політичної еліти, яка буде здійснювати управління державою та політичним життям суспільства. У підсумку, саме обрані політичні діячі, у більшості депутати визначають курс і тенденції розвитку країни, а тих кандидатів, що не виправдали наданого їм рівня довіри громадяни завжди зможуть замінити.

Нарешті, вибори служать меті самоактуалізації, підтверджуючи цінність і гідність окремих громадян як людей. Незалежно від інших потреб виборців, участь у виборах сприяє зміцненню їхньої самооцінки та самоповаги. Голосування дає людям можливість висловити свою думку та, висловлюючи прихильність, задовольнити свою потребу відчувати причетність. Навіть відсутність участі в голосуванні задовольняє потребу деяких людей висловити свою відчуженість від політичної спільноти. Саме з цих причин тривалу боротьбу за право голосу та вимогу рівності у виборчій участі можна розглядати як прояв глибокого людського прагнення до особистої реалізації.

Єдиним носієм влади є народ, так зазначено як в Конституції України, так і в конституціях багатьох інших країн на міжнародному рівні. Виборці делегують свої повноваження через народних обранців, які за допомогою наданих їм повноважень керуватимуть країною в рамках політичної програми своєї партії та вирішуватимуть певні стратегічні питання, що турбують суспільство в даний момент. Процедура проведення виборів має бути чітко встановлена та погоджена з усіма зацікавленими суб'єктами, які приймають участь у виборчому процесі і чітко виконуватися, із дотриманням усіх необхідних норм, правил та приписів (Скрипник О., 2010).

Серед авторів, які досліджують це явище, відомі Ю. Габермас, М. Фуко (в основі теорій – комунікація як основна дія, легітимація також відбувається в процесі комунікації), Х. Арендт (нормативний напрям у політичній науці), Д. Істон (структурний функціоналізм), М. Дюверже (інституційний напрям).

У контексті цих напрямів можна розглядати вибори як комунікаційний процес – спосіб артикулювання інтересів, як боротьбу ідеологій, і як процес заміни елементів структури, і як інституцію в політичній системі.

Вибори можна класифікувати за такими ознаками:

- територією їх проведення (загальнонаціональні – в масштабах певної країни; регіональні – в межах окремих територіальних одиниць, таких як, округ, область; місцеві),
- суб'єктів, які обираються (президент, парламент тощо),
- способу волевиявлення виборців.

Що стосується цієї класифікації, вибори при цьому можна поділити на прямі, тобто безпосередньо обирають кандидатів на певну посаду, і немає проміжної ланки між виборцями та обраними. До таких виборів можемо віднести президентські вибори та парламентські вибори. Існують також непрямі вибори, які поділяються на двоступеневі (де формується електорат і обирається посадова особа) і багатоступеневі (де волевиявлення виборців здійснюється через постійно діючий орган - місцеву раду або парламент).

«Сьогодні вибори – це примітивно. Демократія, яка зводиться до цього, приречена на смерть» (*Van Reybrouck D., 2016*), – написав у своїй книзі «Проти виборів» бельгійський історик Девід Ван Рейбрук. Якщо задати громадянам України або ж громадянам західних демократій питання «Що у вас найбільше асоціюється з поняттям демократії?», перше, що спадає на думку, це можливість голосувати на вільних, чесних та рівних виборах. Загалом, протягом свого існування прості пересічні громадяни, ніколи так не наближається до демократичного правління, аніж під час акту демократичного голосування. Через обрання своїх представників вони беруть безпосередню участь у встановленні демократичної легітимності, про яку згадувалося раніше.

Отже, розглядаючи вибори, як елемент політичної діяльності, слід розуміти, що існує нерозривний зв'язок між виборами, політичним представництвом і демократією. Так би мовити, одне без іншого немислиме.

Сама ідея демократії як політичної системи по суті потребує двох інших. Ідея демократії не є новою, вона сягає ще Доби Античності, такі грецькі філософи, як Платон і Арістотель, обговорювали та аналізували демократію як систему правління у порівнянні з іншими системами, такими як монархія, аристократія та олігархія. Незважаючи на те, що вона була добре продумана, філософи не прописували систему як обов'язково хорошу для суспільства. Філософи того часу підтримували високе бачення ідеального суспільства, яке ґрунтувалося на наборі моральних благ і чеснот, відмінних від тих, що притаманні звичайній людині. Вони усвідомлювали, що звичайний громадянин не мав ані рівня знань, ані збалансованих моральних стандартів, необхідних для правління в ідеальному суспільстві. Отже, концепція демократії як правління звичайних народів була оцінена ними не надто позитивно.

Однак пізніше вже протягом наступних тисячоліть поступовий занепад монархічної системи породив демократичну думку та систему (*Fromm E., Lemke M.*). Європейське відродження, реформація та раціоналізм по-новому визначили роль і місце людини в суспільстві. Людина вже поставала у ролі автора та творця суспільства, її правила та норми замінили роль божества. На зміну «традиційній» прийшла «юридично-формальна» політична влада, заснована на раціональності.

Ця юридично-формальна політична влада була прямим чи опосередкованим представництвом народу і називалася демократичною. Згодом процес представництва став відомий як вибори. Механізм виборів розвинувся в сучасну форму прямого і непрямого або пропорційного представництва з різними варіантами.

У представницьких демократіях дозвіл політичної влади значною мірою легітимізується через вільні, рівні та загальні вибори політичних партій та окремих осіб. В акті демократичних виборів, можна сказати з республіканським пафосом, колективне демократичне самовизначення досягає свого легітимного – хоч і завжди тимчасового – завершення (*Kneip S., Merkel W., 2017*).

Вибори роблять фундаментальний внесок у демократичне врядування. Вибори дають змогу виборцям обирати лідерів і притягувати їх до відповідальності за їх виконання на посаді. Підзвітність може бути підірвана, коли обраним лідерам байдуже, або коли з історичних чи інших причин одна партія чи коаліція настільки домінує, що для виборців фактично немає вибору серед альтернативних кандидатів, партій чи політики. Тим не менш, можливість контролювати лідерів, вимагаючи від них підкорятися регулярним і періодичним виборам, допомагає вирішити проблему спадкоємності керівництва і, таким чином, сприяє продовженню демократії. Більше того, якщо виборчий процес є конкурентним і змушує кандидатів або партії виставляти на громадський розгляд свої результати та майбутні наміри, вибори служать форумами для обговорення громадських проблем і сприяють вираженню громадської думки. Таким чином, вибори забезпечують політичну освіту для громадян і забезпечують реагування демократичних урядів на волю народу. Вони також служать для легітимізації дій тих, хто володіє владою, і цю функцію певною мірою виконують навіть неконкурентні вибори.

У 21 столітті раціоналізація суспільної свідомості та поширення політичного плюралізму та політичної рівності значною мірою сприяли усвідомленню того, що вибори є найкращим способом легітимізації влади (*Tsokur Y., 2017*). Визнання людини найвищою соціальною цінністю та права кожного громадянина брати участь в управлінні державними справами, найменший опір державним інституціям і найбільший ступінь довіри до існуючих державних інституцій досягається через вибори, що можемо побачити на міжнародному рівні. Зокрема, у частині третій статті 21 Загальної декларації прав людини, схваленої Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 році, проголошено: «Воля народу має

бути основою влади уряду; ця воля повинна знаходити своє відображення у періодичних і нефальсифікованих виборах, які мають проводитися при загальному й рівному виборчому праві, шляхом таємного голосування або через інші рівнозначні форми, які забезпечують свободу голосування» (*Загальна декларація прав людини, 1948*).

У нестабільних і постраждалих від конфліктів державах зв'язок між виборами та легітимністю уряду складний. З одного боку, вибори можуть бути вирішальними моментами для легітимності уряду (*Berman, E., Callen, M., Gibson, C. C., Long, J. D., & Rezaee, A., 2019*). З іншого боку, легітимність уряду залежить не тільки від виборів, оскільки повноваження самої держави заперечуються. Якщо держава терпить крах, урядам стає важко отримати легітимність лише за допомогою формальних політичних інститутів і процедур. Уряди повинні знайти способи одночасно легітимізувати свою владу в політичній системі держави та владу держави в житті громадян.

Протягом багатьох років риторика західних політичних акторів в Афганістані, Малі та Гвінеї була зосереджена на принципах «власності країни», а обрані уряди були «за кермом». Частково така риторика приписувала певний суверенітет і легітимність обраним урядам, які недостатньо відображали їхню реальну боротьбу: погано прийняті виборчі процеси, держави, які фактично не існували поза основними урядовими установами, і постійні конфлікти та невдоволення (*Lierl M., 2021*).

Одним з найвідоміших конфліктів легітимації влади був в Афганістані. Доля цивільного уряду Афганістану нерозривно пов'язана з іноземним втручанням. Під наглядом міжнародного співтовариства в 2004 році було прийнято конституцію та проведено вибори. Однак до кінця першого терміну президента в 2009 році політична система Афганістану вже розвалювалася. Виробництво опіуму досягло безпрецедентних рівнів, підживлюючи як повстаннями талібів, так і корупцією на найвищих рівнях влади.

У той час як Міжнародні сили сприяння безпеці (МССБ) намагалися приборкати повстання Талібану за допомогою притоку іноземних військ і грошової допомоги, перспективи для афганського уряду отримати широку суспільну легітимність швидко слабшали. Контроль над урядом став надто прибутковим, а неформальні домовленості про розподіл влади – надто невід'ємною частиною новоствореної системи. Відкладені вибори 2009 року були затьмарені фальсифікаціями та помилками, і на тлі політичних потрясінь другий тур виборів було скасовано, оскільки лідер опозиції пішов з виборів. На наступних виборах 2014 року звинувачення талібів у фальсифікації виборів і насильницькому втручанні були настільки фундаментальними, що самі результати виборів не могли забезпечити життєздатну основу для передачі влади. До 2019 року явка виборців впала до менш ніж 20 відсотків, що також є показником зниження легітимності влади (*Lierl M., 2021*).

Таким чином, під час останніх подій вибори більше не були механізмом розподілу політичної влади та підтвердження легітимації влади, а просто «театром», частково мотивованим необхідністю заспокоїти міжнародну громадськість.

Досвід Афганістану підкреслює глибоку невідповідність між легітимністю, яку Захід приписував обраним урядам, і ступенем, до якого ці уряди насправді вважалися легітимними їхніми власними суспільствами. Ігноруючи дефіцит легітимності обраних цивільних урядів, а не ставлячись до цієї відсутності повноважень як до надзвичайної ситуації, західні держави, можливо, сприяли своїй остаточній невдачі.

Крах цивільних урядів в Афганістані, Гвінеї та Малі оголив наслідки того, що питання легітимності уряду залишаються поза увагою в нестабільних державах, які значною мірою залежать від міжнародної підтримки. Урок із цього досвіду полягає в тому, що міжнародне співтовариство має обережно підходити до партнерства з урядами нестабільних і постраждалих від конфлікту держав.

Однією з сфер, де потрібна обережність, є наполягання на швидких виборах, коли виборчі інститути є надто слабкими або погано розробленими для отримання загальноновизнаних результатів. Незважаючи на те, що вибори можуть бути бажаним виправданням для міжнародних суспільства, вони не є панацеєю для вирішення проблем легітимності уряду. Вибори самі по собі недостатні для створення стійких і легітимних урядів, якщо існують невирішені суспільні проблеми, які підривають справедливе політичне представництво та здатність держави служити своїм громадянам. Тому вибори слід розглядати як джерела легітимності лише в тій мірі, в якій вони мають такий ефект.

Нарешті, існує багато способів, за допомогою яких легітимність уряду може і потребує зміцнення після виборів. Політичні та суспільні зміни, необхідні для більш легітимного уряду, майже завжди включають кроки реформ, такі як реформа виборчого процесу, антикорупційні заходи та реформи сектору безпеки. Одним із способів, у який міжнародні актори можуть сприяти таким змінам, є визначення пріоритетів реформ і обумовлення міжнародної допомоги конкретними кроками реформ. Проте лише зовнішнього тиску недостатньо, оскільки будь-яка реформаторська спроба також потребує коаліції політичних і суспільних сил, які дійсно зацікавлені в успіху реформи.

У сучасному світі, вибори є однією з найпоширеніших систем легітимації влади та є втіленням принципів демократії та суспільного суверенітету як основи суспільно-політичного устрою та загального світоустрою (Tsokur Y., 2017: 4).

Функціонування сучасної демократії не в останню чергу залежить від її здатності постійно відроджувати демократичну легітимність – і, таким чином, саму себе. Якщо джерел демократичної легітимності стає недостатньо або якщо їх замінюють недемократичні форми, демократії неминуче опиняються в кризі легітимності. Це не обов'язково призведе до зміни режиму чи навіть краху демократії. Набагато ймовірнішим, є внутрішня ерозія демократії, наприклад, через передачу повноважень приймати рішення від обраних представників до експертів або наднаціональних режимів.

У абстрактних термінах демократична легітимність характеризується зв'язком ідеї етичного індивідуалізму – вільна та самовизначена особистість є відправною точкою всіх міркувань – з ідеєю народного суверенітету та його обмеження конституційним ладом. З одного боку, конституційна демократія з її правами захисту та участі визначає нормативну сутність демократичної легітимності; здійснення народного суверенітету у виборах, голосуванні та різних формах політичної участі, з іншого боку, забезпечує приписування політичних рішень демократичному суверену або його представникам в інституційному ланцюжку легітимації між народом та його представниками.

Таким чином, обмеження демократичного правління законом і конституцією ідеально уможлиблює і доповнює верховенство суверена над собою (Kneip S., Merkel W., 2017).

Фактичне створення демократичної легітимності відбувається через взаємодію громадян і політичних акторів, процедур та інституцій, а також результатів політичних рішень. Ретроспективна та перспективна оцінка цих процедур, інститутів і результатів прийняття рішень самими громадянами відіграє важливу роль, однак одного лише прийняття громадянами недостатньо. Кожна окрема інституція, кожен політичний діяч повинні проходити постійну перевірку на основі нормативних базових припушень демократичного правління.

Наприклад, більшість угорського електорату, який підтримує неліберальний уряд свого прем'єр-міністра Віктора Орбана, не є достатньою демократичною легітимністю для нинішнього демократичного режиму в Угорщині. Тим більше це стосується політики обраних, але все ж авторитарних урядів путіна та Реджепа Тайіпа Ердогана. У той час як вибори керують усім політичним процесом у більшості західних демократіях, протягом останніх 18 років «вибори» в росії служили одній меті: забезпечити, щоб володимир путін зберіг верховну владу в державі. Як ми вже бачили в 2008–2012 роках, йому навіть не обов'язково займати найвищу посаду в державі. Єдина умова – щоб вірний союзник, як свого часу Дмитро Медведев, погодився виконувати роль президента протягом одного законодавчого терміну, щоб формально відповідати нормам чинної конституції.

Те, що президент росії назвав «керованою демократією», давно стало системою, в якій не допускається інакомислення. Це не може приховати того факту, що Росія – капіталістична країна. У такій системі зростають протилежності. Поки одні накопичують багатство, інші залишаються бідними.

Ще у СРСР заради ідеологічної доцільності або заради забезпечення інтересів партійної бюрократії урядування могло здійснюватися і через імітацію законності, порушення задекларованих прав громадян, визнання під тортурами провини з боку підсудних, переслідування політичних опонентів (дисидентів) за допомоги кримінальної юстиції, через публічну імітацію народовладдя в цілому (Скрипник О., 2010: 16). Варто пригадати радянську імітаційну практику – «вільні» вибори з одним кандидатом, одностайне ухвалення рішень, продиктованих партійно-бюрократичною верхівкою, тощо. Бачимо, що з того часу нічого не змінилося у кращий бік, а той й стало гірше.

На наш погляд, влучною є думка Еріха Фромма щодо управління (Fromm, E., 1985): «При бюрократичному управлінні людьми демократичний процес перетворюється на ритуал. Будь то збори акціонерів великої компанії, політичні вибори чи збори профспілок, людина втратила майже весь свій вплив на рішення, які мають бути прийняті, і більше не бере в них активної участі. Зокрема, у політичній сфері вибори все більше зводяться до референдумів, на яких особа може висловити, який із двох виборчих списків професійних політиків їй більше підходить, так що найкраще, що можна сказати, це те, що нею керують за її згодою.»

Не можна не згадати, про маніпуляції, для яких вибори стали таким собі зручним прикриттям для отримання влади та підтримки їх в «одних руках». У сучасному світі дуже легко маніпулювати масами, з'явилася безліч нових інструментів для цього. У той же час, сучасна людина зараз надає перевагу швидкій не завжди перевіреній інформації, цим самим самостійно роблячи з себе «ляльку для маніпуляцій».

Висновки з дослідження. Сьогодні в усьому світі демократія вважається найбільш бажаною і легітимною формою політичної системи, а «демократичні» режими з усіма їх різновидами легітимізуються тією чи іншою формою виборів.

Вибори також є перевіркою верховенства права та чесності політичних інститутів. Вони часто є центром спроб маніпулювати чи підірвати демократичні інститути та залякати незгодних громадян, а також часто є джерелом громадського протесту та опору уряду. Якщо вибори є процедурно чесними та інклюзивними, вони можуть надіслати сигнали колективної згоди урядовій владі. Конфліктні, фальсифіковані або неінклюзивні вибори можуть сигналізувати про протилежне: уряд не зміг отримати добровільну згоду більшості населення і тому вдався до виборчих маніпуляцій.

Bahinskyi A., Sevyrnychuk O., Kolomiets V. Elections as a way of legitimating political authority in conditions of instability

The article examines the phenomenon of the legitimacy of political power, its signs and factors that can influence it. The election process as an element of political activity is considered in detail, the contribution of elections to democratic governance is analyzed. Examples of how elections work and how this affects the legitimation of power in unstable societies and the role of international actors in this process are presented, it is about elections as one of the most widespread systems of power legitimation.

In today's world, many countries face various forms of political instability, such as mass protests, economic crises, wars and conflicts, corruption and political violence. In these conditions, elections become an important means of legitimizing political power, as they allow citizens to choose their representatives and determine the direction of the country's development. Elections are also a mechanism for changing power and developing democracy in the country. In addition, elections in conditions of instability can become the object of manipulation and abuse by political forces, which can undermine citizens' trust in the electoral process and the legitimacy of political power.

Elections can be viewed as a struggle of ideologies, as a process of replacing structural elements, and as a communication process. Participation in elections can have a positive effect on voters' self-esteem and self-esteem, as well as satisfy their need for a sense of belonging to a political community. Regardless of the voting results, participation in elections is a manifestation of the human desire for personal fulfillment. Voting is a mechanism that allows the people to delegate their powers to elected officials who govern the country within the framework of their political agenda.

In general, elections can be an effective way of legitimizing political power in conditions of instability, but only on the condition that they take place in accordance with the principles of democracy and transparency, and are not subject to manipulation by the interests of individual political groups.

Key words: democracy; state power; legitimacy; election; legitimation; trust of citizens; instability; constitutional state.

Література:

1. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / пер. з нім. О. Погорілий. Київ: Основи, 1998. 534 с.
2. Загальна декларація прав людини : від 10.12.1948 р. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 28.12.2022).
3. Кравченко Т. Правова сутність легітимності державної влади. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Т. 6, №1. С. 29–34. URL: <https://europub.co.uk/articles/A-588632T> (дата звернення: 28.12.2022).
4. Політична легітимація і насильство. Круглий стіл «Філософської думки». / С. Пролєєв та ін. Філософська думка. 2013. № 2. С. 5–59. URL: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/208> (дата звернення: 28.12.2022).
5. Політологічний енциклопедичний словник / ред.: Ю. Шемшученко, В. Бабкіна. Київ: "Генеза", 1997. 400 с.
6. Скрипник О. Ефективність влади після виборів. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України. 2010. №6. С. 332–341. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/skrypnyk_efektyvnist.pdf (дата звернення: 28.12.2022).
7. Стрелков В. Технології легітимації й делегітимації президентської влади в політичному процесі України.: дис. д-ра філософії в галузі політології: 052. Луцьк, 2021. 233 с. URL: <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/Strelkov-Dysertatsiya.pdf> (дата звернення: 28.12.2022).
8. Цокур Є. Легітимність політичної влади в Україні у контексті революції гідності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2014. Т. 18, № 25. С.154–160.

9. Berger P., Luckmann T. *The social construction of reality. A treatise in the sociology of Knowledge*. NY: Doubleday, 1983.
10. Dunn J. *Democracy: A History*. NY: Atlantic Monthly Press, 2006. 248 p.
11. Election fairness and government legitimacy in Afghanistan./ E.Berman et al. *Journal of Economic Behavior & Organization*. 2019. Vol. 168, no. 12. P. 292–317. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2019.10.011> (date of access: 28.12.2022).
12. Fromm E. *Über den Ungehorsam und andere Essays*. Editorische Anmerkungen von Rainer Funk. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1985.
13. Greene A. Consent and Political Legitimacy. *Oxford Studies in Political Philosophy*. 2016. Vol. 2, no.3. P. 71–97.
14. Jaspers K. *Vom Ursprung und Ziel der Geschichte*. München/Zürich : R, Piper & Co. Verlag., 1949.
15. Kaplan T. *Democracy: A World History*. Oxford: Oxford University Press, 2014. 176 p.
16. Kneip S., Merkel W. Garantieren Wahlen demokratische Legitimität?. *Aus Politik und Zeitgeschichte*. 2017. Vol.67, no.38/39. P. 18–24. URL: https://www.econstor.eu/bitstream/10419/170680/1/f-20803-Volltext-Kneip-et_al-Wahlen-v3.pdf (date of access: 28.12.2022).
17. Lemke M. Legimation. *Staatslexikon online*. URL: <https://www.staatslexikon-online.de/Lexikon/Legimation> (date of access: 28.12.2022).
18. Levi M., Sacks A., Tyler T. Conceptualizing legitimacy, measuring legitimating beliefs. *American behavioral scientist*. 2009. Vol. 53, no. 3. P. 354–375. URL: <https://doi.org/10.1177/0002764209338797> (date of access: 28.12.2022).
19. Lierl M. Elections and Government Legitimacy in Fragile States. *GIGA Focus*. 2021. 7. URL: <https://www.giga-hamburg.de/en/publications/giga-focus/elections-and-government-legitimacy-in-fragile-states> (date of access: 28.12.2022).
20. *Losers' consent: Elections and democratic legitimacy/ C.Anderson et al.* Oxford: Oxford University Press, 2005. 240 p.
21. McLaughlin C. When does service delivery improve the legitimacy of a fragile or conflict-affected state?. *Governance*. 2015. Vol. 28, no. 3. P. 341–356.
22. Scharpf W. F. *Demokratie in der transnationalen Politik*. Max Planck-Institut für Gesellschaftsforschung. *Working Paper Köln*. 1996. Vol. 96, no. 3.
23. Schmelzle C., Stollenwerk E. Virtuous or vicious circle? Governance effectiveness and legitimacy in areas of limited statehood. *Journal of intervention and statebuilding*. 2018. Vol.12, no. 4. P. 449–467. URL: <http://www.mendeley.com/catalogue/eaea80a5-192c-37f3-beb0-2bb5aa01fcf3> (date of access: 28.12.2022).
24. Schmidt M. G. *Demokratiethorien*. Opladen : Leske + Budrich, 2000.
25. Tsokur Y.G. *Вибори у сучасному світі:збереження демократії чи прикриття її руйнації?. Політичне життя*. 2017. №1-2. С. 4–8. URL: <http://jpl.donnu.edu.ua/article/view/3998> (дата звернення: 28.12.2022).
26. Van Reybrouck D. *Gegen Wahlen:WARUM ABSTIMMEN NICHT DEMOKRATISCH IST/ trans. from Niederländisch by A. Braun*. Göttingen: Wallstein Verlag, 2016. 200 p.

References:

1. Weber, M. (1998). *Sotsiologiya. Zahal'noistorichni analizi. Polityka [Sociology: General Historical Analyses. Politics] (O. Pohorilyy, Trans.). Osnovy*
2. *Zahal'na deklaratsiya prav lyudyny [Universal Declaration of Human Rights]. (1948). Ofitsiyyny vebportal parlamentu Ukrayiny [Official Website of the Parliament of Ukraine]*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
3. Kravchenko, T. (2018). *Pravova sutnist' legitimnosti derzhavnoyi vlady [Legal Essence of Legitimacy of State Power]*. *Naukovyy visnyk publichnogo ta privatnogo prava*, 6(1), 29–34. URL: <https://europub.co.uk/articles/-A-588632>
4. Proleyev, S. et al. (2013). *Politychna lehitimatsiya i nasylstvo [Political legitimacy and violence]. Kruhlyy stil «Filosofskoyi dumky» [Round table of "Philosophical Thought"]*. *Filosofska dumka*, 2, 5–59. URL: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/208> (Accessed December 28, 2022).
5. Shemshuchenko, Yu., & Babkina, V. (Eds.). (1997). *Politolohichnyy entsyklopedychnyy slovnyk [Political Science Encyclopedic Dictionary]*. Kyiv: "Heneza".
6. Skrypnyk, O. (2010). *Efektivnist' vlady pislya vyboriv [The effectiveness of power after elections]*. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen' im. I.F. Kurasa NAN Ukrayiny*, 6, 332–341. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/skrypnyk_efektivnist.pdf (Accessed December 28, 2022).

7. Strelkov, V. (2021). *Tekhnolohiyi legitimatsiyi y delehitymatsiyi prezidents'koyi vlady v politychnomu protsesi Ukrainy* [Technologies of Legitimation and Delegitimation of Presidential Power in the Political Process of Ukraine]. [Doctoral dissertation, in the field of political science, Lesya Ukrainka Volyn National University]. URL: <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/Strelkov-Dysertatsiya.pdf>
8. Tsokur, Ye. (2014). *Legitimnist' politychnoyi vlady v Ukraini u konteksti Revolyutsiyi Hidnosti* [Legitimacy of Political Power in Ukraine in the Context of the Revolution of Dignity]. *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*, 18(25), 154–160.
9. Shemshuchenko, Yu., & Babkina, V. (Eds.). (1997). *Politolohichnyy entsyklopedychnyy slovnyk* [Political Science Encyclopedic Dictionary]. "Henezha."
10. Anderson, C. J., Blais, A., Bowler, S., Donovan, T., & Listhaug, O. (Eds.). (2005). *Losers' consent: Elections and democratic legitimacy*. Oxford University Press.
11. Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Garden City, NY: Doubleday.
12. Berman, E., Callen, M., Gibson, C. C., Long, J. D., & Rezaee, A. (2019). Election fairness and government legitimacy in Afghanistan. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 168, 292–317. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2019.10.011>
13. Fromm, E. (1981). *Über den Ungehorsam und andere Essays* [On Disobedience and Other Essays]. Editorische Anmerkungen von Rainer Funk, München (Deutscher Taschenbuch Verlag 15011) 1985.
14. Greene, A. R. (2016). Consent and political legitimacy. *Oxford Studies in Political Philosophy*, 2, 71–97.
15. Jaspers, K. (1949). *Vom Ursprung und Ziel der Geschichte* [The Origin and Goal of History]. R. Piper & Co. Verlag.
16. Kaplan, T. (2014). *Democracy: A world history*. Oxford University Press.
17. Kneip, S., & Merkel, W. (2017). Garantieren Wahlen demokratische Legitimität? [Do elections guarantee democratic legitimacy?]. *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 67(38/39), 18–24. https://www.econstor.eu/bitstream/10419/170680/1/f-20803-Volltext-Kneip-et_al-Wahlen-v3.pdf
18. Lemke, M. (2022, June 8). Legitimation. *Staatslexikon online*. <https://www.staatslexikon-online.de/Lexikon/Legitimation>
19. Levi, M., Sacks, A., & Tyler, T. (2009). Conceptualizing legitimacy, measuring legitimating beliefs. *American Behavioral Scientist*, 53(3), 354–375. <https://doi.org/10.1177/0002764209338797>
20. Lierl, M. (2021). Elections and government legitimacy in fragile states. *GIGA Focus*, (7). <https://www.giga-hamburg.de/en/publications/giga-focus/elections-and-government-legitimacy-in-fragile-states>
21. McLoughlin, C. (2015). When does service delivery improve the legitimacy of a fragile or conflict-affected state?. *Governance*, 28(3), 341–356.
22. Scharpf, W. F. (1996). *Demokratie in der transnationalen Politik* [Democracy in transnational politics]. Max Planck-Institut für Gesellschaftsforschung. Köln. Working Paper 96/3.
23. Schmelzle, C., & Stollenwerk, E. (2018). Virtuous or vicious circle? Governance effectiveness and legitimacy in areas of limited statehood. *Journal of Intervention and Statebuilding*, 12(4), 449–467. <http://www.mendeley.com/catalogue/eaea80a5-192c-37f3-beb0-2bb5aa01fcf3>
24. Schmidt, M. G. (2000). *Demokratiethorien* [Democracy theories] (pp. 251–268). Opladen: Leske+ Budrich.
25. Tsokur, Y. G. (2017). *Вибори у сучасному світі: збереження демократії чи прикриття її руйнації?* [Elections in the modern world: preserving democracy or covering up its destruction?]. *Політичне життя*, (1-2), 4–8. <http://jpl.donnu.edu.ua/article/view/3998>
26. Van Reybrouck, D. (2016). *Gegen Wahlen: Warum Abstimmen nicht demokratisch ist* [Against Elections: Why Voting is Not Democratic]. Wallstein Verlag.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2023

Стаття рекомендована до друку 14.04.2023